

**Vad händer på
myndigheten när
jobben flyttas?**

Referens: Marie Martinsson, utredare vid staben, Fackförbundet ST,
Tel: 08-790 51 49, 070-532 09 03, marie.martinsson@st.org, våren 2018

Innehåll

Inledning	5	Vad händer på en myndighet vid ett omlokiseringsbesked?.....	9
Erfarenheter från 2017 års omlokaliseringar	6	Hur agerar myndighetsledningen vid omlokalisering?	10
Så gick det när E-hälsomyndigheten omlokaliserades	6	Höga krav på myndighetsledningar och chefer	10
AD-domen och Fastighetsmäklarinspektionen ..	6	Omlokaliseringar skapar oro på bred front	11
Fastighetsmäklarinspektionen kritiserar av JO i två fall	7	Hur påverkar omlokaliseringar medborgarna?..	11
Vilka konsekvenser får omlokaliseringarna?	8	När medborgaren får bestämma: samhällsservice framför flytt av expertmyndigheter	12
Personalkonsekvenser – hur snabbt slutar personalen?	8	Förutsättningar för att staten ska finnas i hela landet.....	12
Slutsatser från undersökningen:	8	Skapar omlokalisering av myndigheter fler och nya jobb?	14

Inledning

"Nu är det slut med Stockholmsfixeringen"¹

Den parlamentariska Landsbygdskommittén har föreslagit att 10 000 myndighetsjobb ska flyttas från storstadsregionerna till andra delar av landet². Regeringen är inte fullt så drastisk. Men under hela 2017 har regeringen lagt en rad förslag som handlar om att flytta på hela myndigheter eller på delar av myndigheter. Regeringens mål är att sammanlagt 2 000 statliga jobb ska ha omlokaliseras eller ha tillkommit utanför Stockholm under den här mandatperioden. Enligt statsminister Stefan Löfven hade den tidigare alliansregeringen en "Stockholmsfixering" som minskade möjligheterna för att arbeta och bo i andra delar av landet än Stockholm.

Men hur effektivt är det att omlokalisera statliga jobb? Hur mycket kostar det att flytta jobben och vad händer med verksamheten? Tidigare utvärderingar av tidigare genomförda omlokaliseringar visar att varje flyttat jobb kostar över en miljon kronor.³ En av orsakerna till de höga kostnaderna är att endast ett fåtal anställda följer med när myndigheterna flyttar. Detta är skattepengar som skulle kunna användas på ett mer effektivt sätt, till exempel för att rusta polis och infrastruktur.

Andra viktiga frågor att ställa sig är hur omlokaliseringar påverkar personalen på myndigheterna? Vad händer med arbetsmiljön? Och vad tycker medborgarna om att regeringen flyttar på statliga jobb?

ST anser att det är viktigt att staten finns i hela landet. Men det är viktigare att investera i polis och infrastruktur, att se till att järnvägen fungerar och att posten delar ut brev och paket i glesbygd, än att flytta på befintliga jobb. Men om nu regeringen föredrar att omlokalisera statliga jobb, då vill vi att det sker med ordning och reda. Inte minst för verksamheten och personalens skull. Därför att vi vet att om verksamheten inte fungerar och om personalen inte kan göra sitt jobb så drabbar det ytterst medborgarna.

I den här rapporten resonerar vi kring några aktuella omlokaliseringar som har skett eller som ska ske. Vi redovisar de viktigaste slutsatserna från en undersökning som vi har gjort med förtroendevalda på myndigheter som omfattas av omlokalisering om vad som händer med verksamheten, personalen och arbetsmiljön på dessa myndigheter. Vår undersökning visar bland annat att det går mycket snabbt för anställda att lämna de myndigheter som ska omlokaliseras, vilket gör att verksamheten blir lidande. En

1 Stefan Löfven, Sydsvenska Dagbladet 2017-07-06

2 Den statliga landsbygdskommitténs betänkande SOU 2017:1

3 Riksrevisionen och referat i AB den 30 augusti 2017

iakttagelse som också stöds av Riksrevisionen som i tidigare rapporter har visat att det kan ta flera år innan verksamheten fungerar på samma nivå som före omlokaliseringen.

*"Jag blir orolig för verksamheterna på de här myndigheterna, säger Britta Lejon. Det handlar inte om att det saknas kompetens utan att det tar tid att få systemet att rulla på den nya orten."*⁴

I slutet av rapporten redovisar vi vad medborgarna anser om flytt av statlig verksamhet och vilka investeringar medborgarna föredrar när statens resurser ska prioriteras.

Erfarenheter från 2017 års omlokaliseringar

Så gick det när E-hälsomyndigheten omlokaliserades

E-hälsomyndigheten har bland annat hand om nationella register med känsliga personuppgifter och ansvarar också för den nationella läkemedelsstatistiken. Man lagrar och förmedlar de elektroniska recepten i landet och över gränserna. Regeringen beslutade 2016 att E-hälsomyndigheten skulle flytta stora delar av myndigheten från Stockholm till Kalmar. Av de totalt 140 tjänsterna på E-hälsomyndigheten så skulle 100 tjänster flyttas till Kalmar. Även generaldirektören skulle flytta till Kalmar. Resterande skulle vara kvar i Stockholm.

Från början tillsköt regeringen inga pengar för att bekosta flytten. Regeringen har dock sedan i två omgångar fått skjuta till 30 miljoner kronor per gång för att bekosta flytten av myndigheten. Nästan alla 100 anställda har nyanställts i Kalmar. Samtidigt har myndigheten nyligen fått ett nytt uppdrag från regeringen att skapa ett nationellt medicinsansvar. Det kommer förmodligen att innebära att 50 nya tjänster skapas i Stockholm.

AD-domen och Fastighetsmäklarinspektionen

Bakgrunden till AD-domen om arbetsskyldighet är att regeringen beslutade att omlokalisera Fastighetsmäklarinspektionen⁵ från Stockholm till Karlstad.

Arbetsskyldigheten för statligt anställda regleras i de enskilda anställningsavtalen. Men i det här fallet nämndes ingenting om arbetsort i de anställdas kontrakt. Arbetsgivaren ansåg därför, skriver ST i sin stämningsansökan, att arbetstagarna är skyldiga att arbeta på den nya orten, det vill säga, Karlstad. ST menade att så inte var fallet.

Förutsättningarna när de berörda medlemmarna ingick sina anställningar var att myndigheten hade kontor och verksamhet i Stockholm. Det är också bara i centrala Stockholm som de har utfört sitt arbete. Eftersom ingenting annat nämns i anställningsavtalen är det inte rimligt att hävda att arbetsskyldigheten gäller hela landet, ansåg ST. ST väckte talan i Arbetsdomstolen för tre berörda ST-medlemmar.

⁴ Britta Lejon i intervju med Arbetsvärlden.

⁵ Fastighetsmäklarinspektionen hade hela sin verksamhet i Stockholm innan omlokaliseringen.

Samtidigt väckte Jusek och DIK talan med samma yrkande för sina medlemmar.

Arbetsdomstolen slog fast att statligt anställda är skyldiga att arbeta på annan ort än där de anställts. Domen innebär att anställda som inte vill flytta med en myndighet som omlokaliseras måste säga upp sig själva, i stället för att arbetsgivaren säger upp. I praktiken innebär det exempelvis kortare uppsägningstid – och kortare tid för den anställda att söka nytt jobb. Den anställde riskerar också att bli avstängd från a-kassan i 45 dagar.⁶

Domstolens besked är att statligt anställda tvingas flytta med när hela myndigheter byter ort. Det innebär att anställda som inte vill följa med får säga upp sig själva. Förutom att detta leder till ekonomiska förluster för anställda genom bland annat avstängning från a-kassan, innebär det också att statlig verksamhet har sämre förutsättningar både arbetsrättsligt och verksamhetsmässigt än vad den privata sektorn har vid en omlokalisering.

Beskedet att statligt anställda har arbetsskyldighet vid myndigheten oavsett var den kan komma att bli geografiskt lokaliserad är viktigt för fler än de vid Fastighetsmäklarinspektionen. Domen kommer också vara vägledande för andra myndigheter där hela myndigheten flyttas, exempelvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Detta besked om att anställda tvingas flytta med vid en myndighetsflytt gör att staten som arbetsgivare måste jobba än hårdare för att kunna behålla kompetent personal och kunna locka rekrytera nya medarbetare. Domen får också konsekvenser för regeringen som vill flytta myndigheter.

Fastighetsmäklarinspektionen kritiseras av JO i två fall

Fastighetsmäklarinspektionen (FMI) har fått kritik av Justitieombudsmannen i två olika fall för långsam handläggning tillsynsärende. Som en av orsakerna till den långa handläggningstiden anges flytten från Stockholm till Karlstad. Det tog mer än ett år för Fastighetsmäklarinspektionen att återkalla registreringen för en fastighetsmäklare som dömts för brott. I ett annat anmält ärende dröjde det två år från anmälan tills att ärendet prövades i myndighetens disciplinnämnd. JO kritiserar nu Fastighetsmäklarinspektionen för långa handläggningstider i båda fallen.

Fastighetsmäklarinspektionen delar JO:s uppfattning om att ärendena tagit för lång tid och i yttranden till JO anges att bidragande orsak är omlokaliseringen av myndigheten från Stockholm till Karlstad.⁷

Beskedet att Fastighetsmäklarinspektionen skulle omlokaliseras till Karlstad från Stockholm kom i september 2016. Enligt myndigheten framkallade det chock- och

⁶ Gäller endast om hela myndigheten flyttar.

⁷ SVT Nyheter Värmland

kriskänslor i personalgruppen som påverkade myndigheten på ett negativt sätt. Beslutet ledde också till att medarbetare slutade och sammantaget gjorde detta att handläggningstiderna drog ut på tiden.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd⁸

Myndigheten för Familjerätt och föräldraskapsstöd fick 2017 ett besked av regeringen att den ska flyttas från Stockholm till Skellefteå. Myndigheten hade vid tillfället för beskedet 16 anställda. Detta är en kunskapsmyndighet för föräldraskapsstöd, familjerådgivning och socialnämndernas familjerättsliga ärenden. De arbetar också på att adoptioner ska ske på ett lagligt och etiskt godtagbart sätt. Myndigheten har inga anställda som planerar att stadigvarande följa med till Skellefteå. En medarbetare ska dock följa med under en övergångstid. Myndigheten har inte tecknat något omställningsavtal och säger inte sig heller ha några pengar till att göra uppgörelser med personalen för att behålla personal som säkrar upp verksamheten mellan flyttbesked och den verkliga flytten.

Vilka konsekvenser får omlokaliseringarna?

Personalkonsekvenser – hur snabbt slutar personalen?

Under vårvintern 2018 genomförde Fackförbundet ST en undersökning riktad till fackligt förtroendevalda på myndigheter som omfattades av omlokalisering.

Slutsatser från undersökningen:

- ▶ Personalen på myndigheter som får besked om omlokalisering till andra delar av landet börjar snabbt leta efter nya jobb.
- ▶ Oavsett arbetsuppgifter och utbildningsbakgrund finner personalen⁹ skyndsamt nya jobb på ort och ställe. Majoriteten lämnar myndigheten i ett tidigt skede.¹⁰ Vissa myndigheter tappar upp till halva sin arbetsstyrka redan när det är så lång tid som ett år kvar tills omlokaliseringen ska vara genomförd.
- ▶ När Fastighetsmäklarinspektionen¹¹ hade mellan åtta till tio månader kvar innan omlokaliseringen från Stockholm till Karlstad skulle vara färdig, hade de flesta anställda redan slutat och några nya hade inte rekryterats. Förutom ett kraftigt tapp i verksamheten så kunde heller ingen viktig kunskapsöverföring ske. Som Fastighetsmäklarinspektionen själv konstaterar i sin rapport till regeringen: *”så blir*

⁸ MFoF är en statlig myndighet som arbetar för att barn ska få en trygg uppväxt och bra relationer till sina föräldrar. MFoF är kunskapsmyndighet för föräldraskapsstöd, familjerådgivning och socialnämndernas familjerättsliga ärenden. Myndigheten arbetar också för att adoptioner till Sverige ska ske på ett lagligt och etiskt godtagbart sätt.

⁹ STs medlemmar fick snabbt nya jobb.

¹⁰ Arbetsmarknaden är het och även dem som ”endast” jobbar med stödjande funktionen så som administration och registratur får snabbt och lätt nya jobb. Det är alltså inte enbart dem med högskoleutbildning som snabbt går vidare.

¹¹ Omlokaliseringen redovisning till regeringen_20171002

resultatet en verksamhet som har svårt att upprätthålla samma höga produktivitetsnivå som tidigare.”¹²

- ▶ På Myndigheten för ungdoms- och civilförsvarsfrågor (MUCF) som ska omlokaliseras till Kalmar har 80 procent av myndighetens utredare aviserat sin uppsägning eller redan försvunnit till andra jobb och verksamheter. Det innebär att kompetens och kontinuitet snabbt försvinner från myndigheten. *”Vi har hittills lyckats upprätthålla grundnivå i effektivitet men det är nu när vi kommer in i 2018 som vi kommer att märka av effekterna på riktigt att vi tex bara har kvar två erfarna utredare på hela myndigheten, när det egentligen finns behov av drygt 10.”*
- ▶ Varken myndighetsledning eller chefer ges rätt förutsättningar att skapa trygghet för medarbetarna under omlokaliseringsprocessen, eller att säkerställa att kompetens stannar kvar på myndigheten så att arbetsuppgifterna kan utföras. Effektiviteten går alltså snabbt ner.
- ▶ Få myndigheter har tillsammans med lokalt fackliga tecknat omlokaliseringsavtal om villkor. Frånvaron av tydlighet från arbetsgivaren och osäkerheten kring vad som kommer att gälla samt vilka eventuella villkor som skulle bli aktuella för medarbetarna har ytterligare spätt på medarbetarnas flykt från myndigheten enligt STs förtroendevalda.
- ▶ I de fall där avtalat tecknats har det varit sent och personalen har redan hunnit söka sig vidare. Någon enstaka myndighet har aktivt arbetat med att möjliggöra kompetensöverföring och avtalat om villkor som fått personalen att stanna kvar längre. Där upplever STs förtroendevalda att personalen kunna ”stanna kvar för att säkra verksamheten under överlämningen till de nya kollegorna” och att det trots det varit turbulent så har effektiviteten på myndigheten haft en ”bra” nivå under processen.
- ▶ Svårigheten att finna personal har ökat. De myndigheter som ska nyanställa vittnar om att kandidater är oroliga för om myndigheten ska flytta.

Vad händer på en myndighet vid ett omlokaliseringsbesked?

STs¹³ undersökning visar att när regeringen ger en myndighet ett omlokaliseringsbesked så är personalen inte intresserad av att följa med. De flesta medarbetare är etablerade på orten där de har familj och vänner. Men när den första chocken har lagt sig börjar tankarna komma om framtiden.

I undersökningen säger STs förtroendevalda att på de myndigheter som fått besked om omlokalisering är det väldigt få eller endast en handfull som väljer att flytta med

¹² Fastighetsmäklarinspektionens hemsida <http://www.fmi.se/nyheter/fastighetsmaklarinspektionen-omlokaliseras-till-karlstad>

¹³ ST har intervjuat fackligt förtroendevalda på myndigheter som ska omlokaliseras.

permanent till den nya orten. Veldig få vælger att pendla under en övergångsperiod. Samma resultat visar den utredning som Riksrevisionen gjort om de omlokaliseringar som genomfördes i början av 2000-talet då Folkhälsoinstitutet och Konsumentverket flyttades.¹⁴

Hur agerar myndighetsledningen vid omlokalisering?

I STs undersökning säger de fackligt förtroendevalda att de hade önskat att arbetsgivaren och myndighetsledningen hade försökt att motivera personalen att flytta med eller pendla till den nya orten för att klara verksamheten under övergångsperioden. *"Myndigheten har fått ta till nödgärder sent i omlokaliseringsprocessen för att behålla personal med kritisk kompetens."*

STs förtroendevalda ser inte heller att myndigheten vidtagit några åtgärder för att se till att personalen på myndigheten stannar kvar under omlokaliseringsperioden. En förtroendevald beskriver situationen som att: *"Arbetsgivaren var för långsam i starten och tappade nog många medarbetare första månaderna för att de inte var duktiga på att förklara för medarbetarna hur viktiga de är för verksamheten och fråga vad som skulle kunna få dem att stanna."*

Konsekvenserna för verksamheten blir stora. Personalen börjar tidigt att söka nya jobb för att snabbt kunna lämna myndigheten. STs förtroendevalda beskriver att *"hela verksamheten hamnar i gungning"* och att *"mycket energi får läggas på fel saker."* Effektiviteten minskar snabbt, personalen upplever olust och arbetsmiljön försämras. Det blir slitsamt för de medarbetare som stannar kvar på myndigheten under processen.

Arbetsbelastningen ökar givetvis till följd av att färre kollegor finns på plats. *"Mycket blir inte gjort och ärenden som hamnar på hög"*. Det upplevs också som tungt att hela tiden ta avsked av kollegor som slutar. På en myndighet som i januari 2017 fick besked om omlokalisering flaggade personalen för att många avtackningar kan bli ett arbetsmiljöproblem. Personalen begärde därefter riktlinjer för avtackningar.

Höga krav på myndighetsledningar och chefer

Myndighetsledningar och chefer är grupper som drabbas av ökad arbetsbelastning och stress under en omlokaliseringsprocess. De har krav på sig att genomföra regeringens beslut, hålla verksamheten igång utan särskilda resurser och personal, samt försöka att ta hand om den krympande skaran av befintlig personal. På små myndigheter saknas ofta en HR-funktion med specialkompetens om hur situationen bör hanteras och som samtidigt kan sköta rekryteringsprocessen och stötta cheferna i förändringsarbetet.

¹⁴ Resultat av tidigare omlokaliseringar

Omlokaliseringar skapar oro på bred front

Det är inte enbart personalen på myndigheter som fått besked om omlokalisering som drabbas av regeringens flyttpolitik. ST upplever en ängslan från medlemmar och förtroendevalda om deras myndighet kommer att bli föremål för omlokalisering.

Förtroendevalda vill veta mer om hur arbetsskyldigheten i staten fungerar och vad de kan göra för att säkra sina medlemmars trygghet på arbetsplatsen. De myndigheter som ska nyanställa vittnar om att kandidater är oroliga för om myndigheten ska flytta. Ett exempel är en myndighet i Stockholm som under det senaste halvåret anställt upp till 30 nya medarbetare, vittnar om att i princip alla som varit kallade på intervju ställt frågor om myndigheten kommer att omlokaliseras eller vilken arbetsort de har skyldighet att arbeta om dem tar anställning.

Anställda som söker sig bort från myndigheter som ska omlokaliseras och som brinner för det statliga uppdraget tänker sig för både en och två gånger innan de söker nya jobb inom staten. De söker sig istället till andra sektorer. Det innebär att staten riskerar att tappa i attraktionskraft.

Hur påverkar omlokaliseringar medborgarna?

Vi inom ST har länge sett bristerna i den statliga verksamheten. På många arbetsplatser där våra medlemmar finns är det en ansträngd arbetssituation och arbetsbelastningen är hög. Upplevelsen från medborgarna är att de inte får hjälp i rimlig tid eller att de inte får någon kontakt alls. För att tillgodose medborgarnas behov av service men också av rättssäkerhet behöver befintliga statliga verksamheter anställa mer personal. Detta är också viktigt utifrån perspektivet att Sveriges befolkning har ökat snabbt och fortsätter att öka. ST anser att det är viktigt att staten finns i hela landet.

Men vi menar att regeringen i första hand ska bygga vidare på redan befintlig statlig verksamhet och rusta landet. Infrastrukturen och järnvägsunderhållet är gravt eftersatt och behöver rustas. Det behövs fler anställda inom polisen och fler polisstationer på fler platser. De myndigheter som medborgare har mycket kontakter med i sin vardag, såsom Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Skatteverket behöver mer resurser så att de kan ge den allra bästa servicen. På kort tid har säkerhetsläget förändrats för Sverige. Vi behöver därför utveckla vårt försvar och anställa fler i försvaret.

Vad tycker medborgarna om omlokalisering av myndigheter? Statskontoret pekar på att medborgarna tycker att det är viktigast att ärenden handläggs snabbt och att de får svar på sina frågor. De som bor på mindre orter önskar i något högre grad än storstadsbor kunna besöka kontaktmyndigheter¹⁵ fysiskt. Även personer med utländsk

¹⁵ Exempel på kontaktmyndigheter är Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och Migrationsverket.

bakgrund vill i högre grad kunna besöka kontoren för att få hjälp med sina ärenden.¹⁶

När medborgaren får bestämma: samhällsservice framför flytt av expertmyndigheter

ST har låtit Novus¹⁷ fråga medborgarna om deras syn på statlig service och vilken verksamhet som medborgarna prioriterar. Människor anser i regel att om statliga jobb ska flyttas så är det viktigt att det finns medborgarservice (kontaktmyndigheter) på orten. Nästan hälften av de som svarat (46 %) säger att de tycker att det är viktigt att Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och liknande myndighetsservice finns på ort eller i snar närhet. Endast (13%) tycker att det är viktigt att expertmyndigheter som exempelvis jobbar med administrativa uppgifter, finns på orten. Exempel på sådana myndigheter som regeringen flyttar är Kulturanalys, Inspektionen för socialförsäkringar och Myndigheten för tillgängliga medier.

Men flytt av myndigheter är ingen fråga som engagerar medborgare särskilt mycket. Det är givetvis viktigt att den statliga servicen fungerar och finns tillgänglig när man behöver den. Människor vill att polisen kommer när de ringer, att infrastrukturen fungerar och att tågen avgår i tid. Lika viktigt är det med en pålitlig postservice som delar ut brev och paket över hela landet. I vår Novus-undersökning säger nästan hälften (47 %) att de statliga resurserna i första hand ska satsas på att bygga ut polisen, som nummer två kommer investeringar i infrastruktur, post och järnväg (18 %). Endast (7%) tycker att det är viktigt att flytta på expertmyndigheter.

Förutsättningar för att staten ska finnas i hela landet

Att skapa förutsättningar för människor att kunna bo och verka på landsbygd är viktigt för Sveriges utveckling. En väl fungerande statlig förvaltning som är närvarande i hela landet kan fungera både som ett regionalt och lokalt smörjmedel under förutsättning att vissa kriterier är uppfyllda. Men flera av de jobbflyttar som regeringen beslutat om handlar om att flytta statliga jobb från Stockholmsregionen till andra storstäder, till exempel Göteborg och Malmö. Bland annat flyttar myndigheten för kulturanalys (KLYS) till Göteborg

ST menar att det är viktigt att det också skapas kvalificerade statliga jobb i mindre städer och på landsbygd. Kvalificerad handläggning, utredningsverksamhet och specialistkompetens kan inte enbart koncentreras till storstadsregionerna. En sådan utveckling utarmar stora delar av landet och minskar statens legitimitet. Den statliga arbetsgivaren konkurrerar dessutom om arbetskraft både inom Sverige (regional konkurrens) och med andra sektorer och arbetsgivare.

¹⁶ Statskontorets rapport om statlig service Statliga myndigheters lokalisering Ett samlat underlag 2018/16.

¹⁷ Novus intervjuundersökning Fältperiod: 8 -15 februari 2018, Antal genomförda intervjuer: 1024 genomförda webbintervjuer bland allmänheten, 18-79 år,

Deltagarfrekvensen: 57% av nettourvalet har genomfört hela intervjun, en bra svarsfrekvens, Urval: Urvalet har dragits ur Novus slumpmässigt telefonrekryterade webbpanel, se bilaga, Viktning: Resultaten har viktats på kön/ålder, geografi och politisk preferens i riksdagsvalet 2014

Om staten ska fortsätta att vara en attraktiv arbetsgivare måste den kunna erbjuda kvalificerade och utvecklande arbetsuppgifter för både kvinnor och män samt se över lönepolitik, karriärvägar, möjligheter till utveckling i jobbet och investera i kompetensutveckling och god arbetsmiljö. Dessutom måste det finnas en fungerande infrastruktur med möjligheter till arbetspendling, mobilnät, bostäder och samhällelig service.

En annan aspekt är att det i dagens arbetsliv med mobila kontor behöver verksamhet inte längre koncentreras till ett eller ett fåtal fasta arbetsställen. Särskilt som öppna kontorslandskap, långa pendlingsavstånd i och kring städerna samt det vardagliga livspusslandet gör att många av de som har arbetsuppgifter som tillåter det väljer att jobba delar av sin tid på distans hemifrån. Med goda möjligheter till resefria möten och olika digitala samarbetsverktyg går det även att ha mindre kontor utspridda på olika platser och ändå hålla ihop ett arbetslag och arbetsuppgifter. Självklart behöver de medarbetare som inte arbetar på något av myndighetens större kontor också en arbetsgemenskap och myndigheten måste kunna hålla med en arbetsplats. Detta kan exempelvis göras genom att statliga myndigheter samverkar med varandra kring kontor i glesbygden eller att myndigheten hyr arbetsplatser hos kommunen. På så sätt kan samverkan kring lokaler även berika medarbetarna samt förkorta vägarna mellan olika myndigheter. Ett stort mått av nytänkande och lite uppfinningsrikedom verkar även det behövas för att fortsättningsvis kunna garantera statlig närvaro och service i hela landet.

Omorganisationer och koncentration av statlig verksamhet har lett till att den statliga närvaron har trappats ned eller till och med upphört på mindre orter i landet. Förutom en försämrad samhällelig service riskerar även viktig kompetens att försvinna från dessa områden. Det blir också allt mer vanligt att myndigheter koncentrerar ledningsfunktioner, HR-avdelningar och analysenheter till huvudkontoren som företrädesvis finns i storstäderna. Det är också allt mer förekommande att ledningar för omlokaliserade myndigheter sitter i Stockholm.

Under en tioårsperiod ökade antalet anställda i de statliga myndigheterna med nästan 22 000 personer. Under samma period minskade antalet anställda i de statliga bolagen med drygt 13 000 personer. Till viss del beror denna minskning på genomförda privatiseringar och utförsäljningar.¹⁸ Samtidigt som antalet anställda har ökat med nästan 22 000 personer inom myndighetssfären har det skett en kraftig minskning av antalet anställda vid myndigheter i glesbygd. År 2013 hade andelen statligt anställda i myndigheter i glesbygd minskat med mer än en fjärdedel (26,7 procent) i jämförelse med år 2004. Det innebär att nästan 1 800 arbetstillfällen försvann under vår mätperiod i glesbygd.

¹⁸ 2003-2014

I stödområde A har antalet anställda i statliga myndigheter minskat med 1 515 personer och i stödområde B är minskningen 710 personer. Sammantaget har det blivit 2 225 färre jobb vid statliga myndigheter i de delar av Sverige som anses vara mest utsatta och som därför söker olika stöd för att stärka sin arbetsmarknad och den lokala samhälleliga servicen. En berättigad fråga att ställa sig är om det är särskilt klokt av staten att dra sig tillbaka från områden som sedan tvingas söka ekonomiska bidrag från andra institutioner för att klara sina grundläggande samhälleliga uppgifter och förpliktelser?

Skapar omlokalisering av myndigheter fler och nya jobb?

Statskontoret har tagit fram ett samlat underlag om statliga myndigheters beslut om lokalisering. Statskontoret har också haft i uppdrag att föreslå utgångspunkter som kan vara vägledande för arbetet med statliga myndigheters lokalisering. I sin rapport¹³ lyfter Statskontoret fram att beslut om lokalisering är en strategisk fråga för myndigheterna och därför är en fråga för myndigheternas ledning. Den avgör bland annat hur en enskild myndighet kan genomföra sitt uppdrag.

Enligt myndighetsförordningen är det myndighetens ledning som beslutar om lokalisering så länge det ryms inom myndigheten uppdrag. Annars är det en fråga för regeringen att besluta om. Statskontorets rapport visar att den statliga närvaron varierar över landet men att staten finns representerad i alla län och i 265 av landets kommuner. Statskontorets undersökning visar hur myndigheterna själva länge har minskat antalet statliga jobb i landsbygden genom att lägga ner eller flytta verksamhet till andra kontor. 133 statliga arbetsställen har försvunnit under åren 2008–2014. Jobben centraliseras ofta inom länsgränserna från mindre till större orter.

Majoriteten (60 procent) av myndigheterna har sitt huvudkontor i Stockholm och de statliga arbetsplatserna finns ofta på större orter. Statskontorets analys visar att statliga myndigheter sällan fattar beslut om lokalisering i sig, det är snarare resultatet av andra beslut som myndigheten fattar och motiveras utifrån myndighetens uppdrag och ekonomiska förutsättningar. En av Statskontorets slutsatser är att lokalisering av statliga myndigheter ger små effekter på den regionala och lokala arbetsmarknaden. Tillskottet av jobb blir ungefär som det antal som lokaliseras till myndigheterna. Även om de lokaliserade arbetstillfällena är relativt stora är detta nästan aldrig tillräckligt för att åstadkomma stora effekter på arbetsmarknaden.